

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО”
(для бакалаврів)**

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено старшим викладачем кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства *О. М. Кісілевич-Чорнойван* і професором кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства *Л. З. Павлик* (з використанням задач із практикума М. М. Богуславського “Международное частное право”. — М., 2002)

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного та порівняльного правознавства (протокол № 6 від 08.02.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Павлик Л. З., Кісілевич-Чорнойван О. М. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Міжнародне приватне право” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 40 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни “Міжнародне приватне право”, питання для самостійного опрацювання, теми рефератів, питання для самоконтролю, а також список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розширення торговельно-економічного, науково-технічного і культурного співробітництва України з іншими державами стало підґрунтям для вивчення міжнародного приватного права, яке відіграє важливу роль у правовому регулюванні та всебічному розширенні співробітництва між країнами у різних галузях господарювання.

Викладання курсу “Міжнародне приватне право” в Україні безпосередньо пов’язане з процесом реформування зовнішньоекономічної діяльності, переходом до відкритості суспільства, розширенням відносин українців з громадянами, підприємствами, фірмами та установами інших країн у різних сферах суспільного життя.

Вивчення міжнародного приватного права пов’язане з певними труднощами, а саме з тим, що курс міжнародного приватного права містить в основі поняття теорії права насамперед питання дії норм права в просторі, межі територіальної дії закону, дії принципів.

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння знань та їх реалізації.

Самостійна робота є основним засобом опанування навчальним матеріалом у вільний від обов’язкових навчальних занять час.

Індивідуально-консультативна робота — це форма організації навчальної роботи викладача зі студентами, яка здійснюється шляхом створення необхідних умов для виявлення і розвитку індивідуальних особливостей студента.

Індивідуально-консультативна робота здійснюється з метою посилення мотивації студентів до пізнавальної діяльності та спрямування її в необхідне русло.

Мета СРС — сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної прикмети та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання СРС — засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

З урахуванням змісту, цілей та завдань, що вирішуються в процесі виконання самостійної роботи з дисципліни “Міжнародне приватне право”, можна виокремити такі основні види самостійної роботи:

- самостійна робота, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять;
- пошуково-аналітична робота.

Метою самостійної роботи з навчальної дисципліни “Міжнародне приватне право” є:

- поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях;
- поглиблення знань положень національного та міжнародного законодавства в сфері міжнародних цивільних відносин;
- систематизація знань про міжнародне приватне право, яке регулює цивільні відносини між юридичними та фізичними особами, а також державами і приватними особами, та його місце в системі міжнародного права;
- ознайомлення студентів із принципами і методами регулювання міжнародних цивільних відносин.;
- сприяння засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної прикмети та важливої професійної якості;
- забезпечення активної творчої роботи студентів з опрацювання та аналізу рекомендованої літератури;
- вироблення у студентів умінь використовувати отримані знання на практиці;
- сприяння формуванню вмінь студентів до наукових досліджень із проблем правового регулювання як на міжнародному, так і на національному рівнях;
- поглиблення знань студентів у галузі *Міжнародного публічного права, Міжнародного економічного права, Правового регулювання зовнішньоекономічних відносин*;
- формування вміння студентів здійснювати аналіз універсальних та регіональних міжнародно-правових актів у сфері регулювання міжнародних митних відносин;
- сприяння формуванню аналітичного мислення у студентів;
- вироблення у студентів умінь щодо виявлення новел у теорії й практиці міжнародно-правової та національної регламентації митних відносин;
- формування уявлення студентів про загальні тенденції розвитку правового регулювання міжнародних митних відносин;
- вивчення студентами законодавчих актів України та міжнародно-правових актів, що регулюють міжнародні митні відносини.

Завдання самостійної роботи з навчальної дисципліни “Міжнародне приватне право” полягає у:

- засвоєнні та поглибленні знань із дисципліни “Міжнародне приватне право”;
- засвоєння умінь та навичок з аналізу універсальних та регіональних міжнародно-правових актів у сфері регулювання міжнародних цивільних відносин;
- засвоєння умінь студентів до наукових досліджень із проблем правового регулювання цивільних відносин на міжнародному рівні;
- закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних та творчих завдань, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручник, навчальні та методичні посібники, методичні матеріали для самостійної роботи студентів, конспект лекцій, практикум тощо.

**ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО”**

Види та форми самостійної роботи студентів	Форми контролю та звітності
I. Підготовка до поточних аудиторних занять	
1.1. Опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, вивчення обов'язкової та додаткової літератури	1.1. Активна участь у різних видах аудиторних занять
1.2. Вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання	1.2. Перевірка правильності виконання завдань
1.3. Виконання домашніх завдань	1.3. Перевірка правильності виконання завдань

1.4. Виконання та письмове оформлення завдань, інших робіт	1.4. Перевірка правильності виконання завдань на аудиторних заняттях
1.5. Підготовка до семінарських, практичних (лабораторних) занять	1.5. Активна участь у семінарських, практичних (лабораторних) заняттях
1.6. Підготовка до модульного контролю та інших форм поточного контролю	1.6. Написання контрольної роботи, тестування тощо
II. Пошуково-аналітична робота	
2.1. Пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою	2.1. Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять
2.2. Написання реферату чи доповіді за заданою проблематикою	2.2. Обговорення (захист) реферату під час аудиторних занять
2.3. Аналітичний розгляд наукової публікації	2.3. Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять
2.4. Аналіз конкретної виробничої ситуації, підготовка до ситуаційних вправ	2.4. Розгляд підготовлених матеріалів, участь у діловій грі, ситуаційних вправах тощо

Вивчення питань, винесених на самостійний розгляд, повинно проходити в терміни між лекціями та семінарами з певних тем. На кожному семінарському занятті проводиться перевірка вивчення студентами тем шляхом усного опитування, перевірки рефератів, внесення питань для самостійного опрацювання в перелік питань рефератів. Для підготовки до виступу на семінарі студентам пропонується скласти план або тези.

Пошук та огляд літературних джерел з певної тематики проходить під керівництвом викладача, який вказує студенту, де можна знайти відповідну літературу (нормативні джерела, підручники, монографії, статті тощо), та консультує з приводу аналізу різних видів літератур-

них джерел, допомагає зробити аналітичний розгляд наукових публікацій.

Самостійна підготовка до модульного та поточного контролю передбачає :

1. Опрацювання конспектів лекцій із питань, внесених на модульний та поточний контроль.
2. Опрацювання тем, внесених на модульний і поточний контроль, за спеціальною юридичною літературою та підручниками.

Підготовка до контрольної роботи здійснюється протягом часу, відведеного навчальним розкладом для підготовки до семінарського заняття, на якому відбудеться модульний контроль знань.

Вивчення засад правового регулювання зовнішньоекономічних відносин передбачає підготовку студентами рефератів з тем, вказаних у планах семінарських занять. При підготовці рефератів студенти долучають як основну, так і додаткову літературу, проводять власний аналіз та реферування літературних джерел.

Найпоширеніша форма усного оприлюднення результатів пошуково-аналітичної роботи — це доповідь та повідомлення. Доповідь — документ, у якому викладаються певні питання, робляться висновки, вносяться пропозиції. Вона призначена для усного (публічного) прочитання та обговорення. Вибір способу підготовки доповіді залежить від змісту матеріалу та завдань семінарського заняття. Обсяг доповіді становить 4–8 сторінок. Якщо доповідь складається з 4–6 сторінок, вона називається повідомленням.

Перед написанням реферату студент повинен вивчити міжнародні та національні правові акти, обов'язкову й додаткову літературу з теми. Обсяг реферату 10–15 сторінок. Його структура: вступ (1–2 стор.), основна частина (8–10 стор.), висновки (1–2 стор.); перелік використаних джерел. Реферат виконується на білому папері формату А4. При підготовці реферату студенти проводять власний аналіз та реферування літературних джерел. Реферати заслуховуються та обговорюються на семінарських заняттях, кращі з них можуть бути рекомендовані на розгляд у наукових студентських гуртках, на конференціях.

Якщо студент не підготувався до семінару або пропустив його, він повинен відпрацювати відповідну тему у викладача, який веде семінарські заняття у групі. Відпрацювання може проходити в одній з таких форм:

- усна — студент повинен відповісти на питання, винесені на відповідне семінарське заняття, які задає йому викладач;
- доповідь — студент готує доповідь за заданою викладачем темою семінарського заняття;
- реферат — за погодженням із викладачем студент готує реферат із відповідної теми семінарського заняття.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин на срс.	Види контролю срс.		
			поточний	рубіжний	підсумковий
	Змістовий модуль I. Загальна частина міжнародного приватного права				
1	Поняття, предмет і система міжнародного приватного права	3	У ПК СР	ТКР	Іспит
2	Джерела правового регулювання в міжнародному приватному праві	3	У ПК СР		
3	Методи правового регулювання в міжнародному приватному праві	5	У ПК СР		
4	Проблеми, пов'язані із застосуванням міжнародного приватного права	8	У ПК СР		
5	Правове становище фізичних осіб у міжнародному приватному праві	4	У ПК СР		

6	Правове становище юридичних осіб у міжнародному приватному праві	4	У ПК СР	ТКР	Іспит		
7	Правове становище держави як учасника міжнародних цивільно-правових відносин	4	У ПК СР				
Змістовий модуль II. Окремі питання особливої частини міжнародного приватного права							
8	Зовнішньоекономічні угоди	8	У ПК СР				
9	Міжнародні перевезення вантажів і пасажирів	8	У ПК СР				
10	Зобов'язання із заподіяння шкоди	3	У ПК СР				
11	Авторське та патентне право	4	У ПК СР				
12	Сімейне і спадкове право	3	У ПК СР				
13	Розгляд спорів у судовому порядку. Нотаріальні дії	3	У ПК СР				
14	Розгляд спорів у арбітражному порядку	3	У ПК СР				
Разом годин: 135							

Форми контролю:

Усне опитування – У

Контрольні роботи – КР

Перевірка конспектів – ПК

Перевірка завдань для самостійної роботи – СР

Тестування – Т

ЗМІСТ
дисципліни
“МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО”

**Змістовий модуль I. Загальна частина міжнародного
приватного права**

**Тема 1. Поняття, предмет і система міжнародного
приватного права**

Питання для самостійного опрацювання

1. Поняття колізійного права.
2. Історія розвитку доктрини міжнародного приватного права.
3. Система науки сучасного міжнародного приватного права.
4. Співвідношення та взаємозв'язок міжнародного приватного і міжнародного публічного права.
5. Значення порівняльного вивчення міжнародного приватного права різних країн.
6. Питання уніфікації міжнародного приватного права.

Питання для самоконтролю

1. Яке місце посідає міжнародне приватне право в системі права?
2. Хто може виступати як суб'єкт у сфері міжнародного приватного права?
3. У чому виявляється зв'язок міжнародного приватного права і міжнародного публічного права ?
4. Як розуміється зміст міжнародного приватного права в різних державах?
5. Які погляди висловлено у вітчизняній літературі з приводу того, чи міжнародне приватне право є складовою міжнародного публічного права чи внутрішнього права?
6. Чи має кожна держава своє міжнародне приватне право?

Теми рефератів

1. Система міжнародного приватного права.
2. Розвиток науки з міжнародного приватного права.
3. Сучасні концепції міжнародного приватного права.

Література [1–98]

Тема 2. Джерела правового регулювання в міжнародному приватному праві

Питання для самостійного опрацювання

1. Національне законодавство як основне джерело міжнародного приватного права.
2. “Внутрішні” колізійні норми.
3. Роль договорів у розвитку міжнародного приватного права.
4. Міжнародні договори за участю України.
5. Міжнародний звичай як джерело міжнародного приватного права.

Питання для самоконтролю

1. У чому проявляється своєрідність джерел міжнародного приватного права?
2. Яку роль відіграють у сфері міжнародного приватного права міжнародні договори?
3. У зносінах України з якими країнами діють договори про правову допомогу?
4. У яких країнах було прийнято спеціальні закони про міжнародне приватне право?
5. Які міжнародні торговельні звичаї ви знаєте?
6. Що розуміється під уніфікацією матеріально-правових норм і яке значення уніфікації правових норм у сфері міжнародного приватного права?

Теми рефератів

1. Міжнародні договори як джерело міжнародного приватного права.
2. Міжнародні звичаї як джерело міжнародного приватного права.
3. Уніфікація норм міжнародного приватного права в рамках Міжнародного інституту уніфікації приватного права (УНІДРУА).

Література [1–10; 13–44; 46–48; 50; 55–59; 61; 62; 64–83; 85; 92–93]

Тема 3. Методи правового регулювання в міжнародному приватному праві

Питання для самостійного опрацювання

1. Сфера виникнення колізійних законів.

2. Історія виникнення колізійного методу регулювання в міжнародному приватному праві.
3. Співвідношення між колізійними нормами та нормами, які визначають дію законів у часі.
4. Матеріальний метод правового регулювання.
5. Множинність колізійних прив'язок.
6. “Кульгаючі” правовідносини та “кумулятивні” колізійні норми.

Питання для самоконтролю

1. Що розуміється в сучасному міжнародному приватному праві під терміном “статут”?
2. Що розуміється під колізійним і матеріально-правовим методами регулювання?
3. Що розуміється під термінами “колізія законів”, “колізійне право”, “колізійна прив'язка”?
4. Чи існують відмінності в підході до міждержавних (міжнародних) і міжобласних колізій?

Теми рефератів

1. Поняття та види колізійних норм.
2. Розвиток колізійного права в Україні.

Література [7; 46–50; 55–59; 61–64; 85; 87; 92; 93; 97]

Тема 4. Проблеми, пов'язані із застосуванням міжнародного приватного права

Питання для самостійного опрацювання

1. Теорія про “конфлікт кваліфікацій”.
2. Основи застосування іноземного права.
3. Встановлення змісту іноземного права.
4. Застереження про публічний порядок.
5. Обхід закону в міжнародному приватному праві.
6. Режим найбільшого сприяння і національний режим.
7. Взаємність і реторсія.
8. Підстави для застосування реторсії.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає проблема зворотного відсилання і які існують способи її вирішення?
2. Що розуміється під застереженням про публічний порядок?

3. Які види застережень про публічний порядок існують за законодавством різних країн світу?
7. Чим відрізняється національний режим від режиму найбільшого сприяння?
8. Які види взаємності розрізняються в міжнародному приватному праві?
9. Що розуміється під “матеріальною” і “формальною” взаємністю в міжнародному приватному праві?

Теми рефератів

1. Проблема встановлення змісту та застосування іноземного закону.
2. Застереження про публічний порядок за законодавством України та інших країн світу.

Література [7; 46–50; 53; 55–59; 61; 64; 92–94]

Тема 5. Правове становище фізичних осіб у міжнародному приватному праві

Питання для самостійного опрацювання

1. Правове становище іноземних громадян на території України.
2. Проблема встановлення недієздатності іноземних фізичних осіб.
3. Безвісна відсутність у міжнародному приватному праві.

Питання для самоконтролю

1. Яке значення для визначення цивільно-правового становища іноземців мають принципи і норми загального міжнародного права про права і свободи людини?
2. Якими законодавчими актами визначається цивільна правоздатність іноземця в Україні?
3. Що розуміється під принципом національного режиму і які вилучення з застосування цього принципу щодо іноземних громадян встановлені в українському законодавстві?
4. Як вирішуються колізійні питання дієздатності фізичних осіб?
5. Чим відрізняється зміст колізійної прив'язки *lex domicilii* в законодавствах країн континентальної та англосаксонської системи права?
6. Яке значення має факт постійного проживання іноземця в Україні для надання йому визначених прав?

7. Як визначається цивільна правоздатність українських громадян за кордоном?

Теми рефератів

1. Іноземні громадяни в міжнародному приватному праві.
2. Правове становище іноземців на території України.
3. Правове становище іноземців на території Німеччини.
4. Правове становище іноземців на території Франції.

Література [1–7; 16; 18; 35; 36; 38; 40; 46–50; 55–59; 61; 62; 64; 65; 58; 92; 93]

Тема 6. Правове становище юридичних осіб у міжнародному приватному праві

Питання для самостійного опрацювання

1. Встановлення національності юридичних осіб за законодавством різних країн світу.
2. Цивільна правоздатність іноземних підприємств і організацій за чинним законодавством України.
3. Правове становище підприємств з іноземними інвестиціями.
4. ТНК як суб'єкти міжнародних господарських відносин.

Питання для самоконтролю

1. Яке значення має визначення національності юридичної особи?
2. Які основні критерії застосовуються для визначення національності юридичних осіб?
3. У чому полягає суть теорії контролю?
5. В чому полягає принцип роздільної відповідальності державної юридичної особи і української держави в міжнародному приватному праві?
6. В яких формах може здійснюватися підприємницька діяльність іноземних юридичних осіб в Україні?
7. Яким чином визначається становище в Україні філії іноземної юридичної особи?

Теми рефератів

1. Юридичні особи в міжнародному приватному праві.
2. Правове регулювання діяльності офшорних компаній.

3. Правові засади діяльності ТНК у міжнародному приватному праві.
4. Правове регулювання підприємницької діяльності іноземних осіб на території України.

Література [1–4; 7; 19; 40; 46–50; 55–59; 61; 62; 64; 67; 69; 70; 92; 93]

Тема 7. Правове становище держави як учасника міжнародних цивільно-правових відносин

Питання для самостійного опрацювання

1. Концепції імунітетів держави за міжнародним правом.
2. Види імунітетів держави в міжнародному приватному праві.
3. Імунітет держави та колізійне право.

Питання для самоконтролю

1. Які існують теорії імунітету держави?
2. У чому розходження між концепціями абсолютного і функціонального імунітетів?
3. В чому полягає суть концепції обмеженого імунітету?
4. Якими міжнародними нормативними актами встановлено обмежений імунітет держави?
5. У яких країнах прийняті закони про імунітет держави і яка практика їхнього застосування?
6. Яка існує практика з питання про імунітети при укладанні угод і контрактів, коли одним з контрагентів виступає українська держава чи її органи?

Теми рефератів

1. Теорії про імунітети держави: історія і сучасність.
2. Україна як суб'єкт міжнародного приватного права.

Література [7; 46–50; 55–59; 61; 62; 64; 86]

Змістовий модуль II. Окремі питання особливої частини міжнародного приватного права

Тема 8. Зовнішньоекономічні угоди

Питання для самостійного опрацювання

1. Види зовнішньоекономічних угод.

2. Колізійні питання зовнішньоекономічних угод у праві різних країн світу.
3. Сфера дії зобов'язального статуту із зовнішньоекономічних угод.
4. Положення Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” 1991 р. та Закону України “Про міжнародне приватне право” 2005 р. про зовнішньоекономічні угоди.
5. Закон України “Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності” від 23.12.98.
6. Постанова Кабміну України “Про деякі питання регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності” від 29.04.1999 № 756.
7. Наказ МЄЄІ “Про затвердження положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)” від 06.09.2001 № 201.
8. Віденська Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 01.01.1980 р.
9. Конвенція про право, що застосовується до договорів міжнародної купівлі-продажу товарів 1985 р.
10. Конвенція ООН про позов давності в міжнародній купівлі-продажу товарів 1974 р.
11. Міжнародні правила щодо тлумачення термінів “ІНКОТЕРМС” (редакція 2000 р.).
12. Рішення про правила визначення країни походження товарів від 24.09.1993, ухваленого Радою глав урядів СНД.

Питання для самоконтролю

1. Якими законами та підзаконними нормативними актами України регулюється укладання зовнішньоекономічних договорів?
2. Яка форма зовнішньоекономічних договорів передбачена законодавством різних країн?
3. Який зміст принципу автономії волі сторін?
4. Які існують правила українського законодавства щодо застосування права з питань змісту зовнішньоторговельних операцій?
5. Правом якої країни регулюються правовідносини за договором відповідно до українського законодавства?
6. Які основні положення містить Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р.?
7. Які строки позовної давності передбачає Конвенція 1974 р.?

Теми рефератів

1. Договір купівлі-продажу в міжнародному приватному праві.
2. Договір лізингу в міжнародному приватному праві.
3. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
4. Інститут торговельного представництва та посередництва у країнах Західної Європи.

Література [1; 2; 7; 20; 25; 41; 46–50; 55–59; 61; 62; 64; 70; 73; 84; 87; 90–94]

Тема 9. Міжнародні перевезення вантажів і пасажирів

Питання для самостійного опрацювання

1. Міжнародні річкові перевезення.
2. Міжнародні змішані перевезення.
3. Міжнародні перевезення небезпечних вантажів.
4. Правове регулювання організації міжнародних перевезень в Україні.
5. Афінівська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 р.
6. Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням 1989 р.
7. Будапештська конвенція про договір перевезення вантажів внутрішніми водними шляхами 2001 р.
8. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення пасажирів і багажу (Женева, 1 березня 1973 р.).
9. Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу 1997 р.
10. Конвенція про міжнародні залізничні перевезення 1980 р.
11. Конвенція ООН про морські перевезення вантажів 1978 р.
12. Конвенція про договір міжнародного перевезення пасажирів і багажу внутрішніми водними шляхами 1976 р.
13. Угода про перевезення вантажів за особливими умовами (1996 р.).
14. Чиказька конвенція про міжнародні повітряні перевезення 1944 р.

Питання для самоконтролю

1. Якими міжнародними актами регулюються міжнародні річкові перевезення?
2. Якими міжнародними актами регулюються міжнародні змішані перевезення?
3. Які строки позовної давності встановлено Афінською конвенцією про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 р.?
4. Які умови перевезення ручної поклажі та тварин у пасажирських вагонах, передбачені Конвенцією про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) 1980 р.?
5. Які вимоги до змісту коносаменту встановлено Конвенцією ООН про морське перевезення вантажів 1978 р.?
6. Що розуміється під незаконним обігом небезпечних відходів відповідно до Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням 1989 р.?

Теми рефератів

1. Колізії законів у галузі торговельного мореплавства.
2. Правове регулювання міжнародних повітряних перевезень.
3. Діяльність асоціації авіакомпаній Європейського Співтовариства.
4. Товаротransпортні документи відповідно до Митної конвенції про Міжнародне транзитне перевезення вантажів 1971 р.

Література [3; 6; 7; 26–28; 54–59; 61; 62; 64; 71–73; 92; 93]

Тема 10. Зобов'язання із заподіяння шкоди

Питання для самостійного опрацювання

1. Умови настання деліктного зобов'язання в національних правових системах.
2. Регулювання деліктних зобов'язань з “іноземним елементом” на території України.
3. Регулювання деліктних зобов'язань з “іноземним елементом” за законодавством різних країн світу.
4. Положення Афінської конвенції про перевезення морем пасажирів та їх багажу 1974 р. про деліктні зобов'язання.

5. Положення Конвенції для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень 1929 р., про деліктні зобов'язання.
6. Положення Конвенції, додатково до Варшавської конвенції, для уніфікації повітряних перевезень, здійснюваних перевізником, що не має договірних зобов'язань, 1961 р. про деліктні зобов'язання.
7. Положення Римської конвенції про шкоду, заподіяну іноземними повітряними суднами третім особам на поверхні, 1952 р. про деліктні зобов'язання.
8. Міжнародна конвенція щодо втручання у відкритому морі у випадках аварій, які призводять до забруднення нафтою, 1969 р.

Питання для самоконтролю

1. Які колізійні принципи застосовуються щодо зобов'язань із заподіяння шкоди, який з них розглядається як основний?
2. Які критерії застосовуються для визначення “місця здійснення делікту”?
3. Які колізійні норми про деліктну відповідальність містяться в договорах про правову допомогу, укладених Україною з іншими країнами?
4. Які колізійні норми про деліктну відповідальність містяться в Конвенції про правову допомогу країн СНД?
5. Як визначається застосовне право у випадках заподіяння шкоди іноземцям в Україні?
6. Як визначається застосовне право в українській судовій практиці у випадках заподіяння шкоди за кордоном?
7. Яким чином може бути вирішене питання про застосування права, якщо в результаті здійснення дії в одній країні шкода наступила в іншій країні?
8. Як вирішуються питання, що стосуються зобов'язань щодо шкоди, у відносинах між підприємствами країн СНД?
9. Чи збігається, як правило, при шляхово-транспортних випадках, наприклад зіткненнях автомашин, місце здійснення дії, що заподіяла шкоду, і місце настання наслідків?
10. Чи збігається місце здійснення дії і місце настання наслідків у випадках забруднення навколишнього середовища, використання атомної енергії, перевезення хімічних речовин і атомних відходів, наслідки яких виявляються за межами держави, у якій така катастрофа сталася?

Теми рефератів

1. Деліктні зобов'язання в міжнародному приватному праві.
2. Правове регулювання питань заподіяння шкоди з “іноземним елементом” на території України.
3. Позовна давність у міжнародному приватному праві.
Література [2; 7; 9; 29; 46–48; 50; 55–59; 61; 62; 64; 89; 92; 93]

Тема 11. Авторське та патентне право

Питання для самостійного опрацювання

1. Охорона та використання творів українських авторів за кордоном.
2. Угоди України з іншими державами про захист авторських прав.
3. Патентування вітчизняних винаходів за кордоном.
4. Видача ліцензій на винаходи та “ноу-хау”.
5. Угоди України з іншими державами про захист промислової власності.
6. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р.
7. Директива Ради 93/98/ЄЕС стосовно уніфікації термінів захисту авторського права і деяких суміжних прав від 29 жовтня 1993 р.
8. Угода про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав від 24.09.93 р. (СНД).
9. Директива Ради 92/100/ЄЕС “Щодо права на прокат та права на отримання рентної плати та деяких прав, пов'язаних з авторським правом в галузі інтелектуальної власності” від 19.11.92 р.
10. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 09.09.1886 р.
11. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 29.10.71 р.
12. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, від 26.10.61 р.
13. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 02.12.61 р. (переглянута в м. Женева 10.11.72, 23.10.78 та 19.03.91).
14. Угода про правову охорону сортів рослин від 16.03.01 (СНД).

15. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р.
16. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р.
17. Міжнародна угода з питань товарних знаків 1973 р.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає територіальний характер авторських прав і прав на винахід?
2. У яких міжнародних угодах у сфері авторського права бере участь Україна?
3. Які основні розходження між Всесвітньою і Бернською конвенціями?
4. Як вирішується питання охорони авторського права у відносинах між країнами-учасницями СНД?
5. Які права надаються іноземцям на винахід в Україні?
6. Які дії необхідно здійснити для забезпечення прав на вітчизняні винаходи за кордоном?
7. У чому сутність конвенційного пріоритету?
8. Як охороняються в Україні товарні знаки іноземних фірм?

Теми рефератів

1. Правове регулювання міжнародної передачі прав на деякі об'єкти інтелектуальної власності.
2. Система міжнародної охорони авторських прав.
3. Правова охорона ноу-хау в міжнародному приватному праві.
4. Вплив Бернської конвенції 1886 р. про охорону прав авторів на літературні та художні твори на українське законодавство про охорону авторських прав.
5. Міжнародно-правова охорона суміжних прав.
6. Проблеми міжнародної охорони програмного забезпечення ЕОМ.
7. Питання промислової власності у міжнародному приватному праві.

Література [2; 7; 8; 13–15; 30–33; 46–48; 50; 52; 55–59; 61; 62; 64; 74; 75; 92; 93; 95]

Тема 12. Сімейне і спадкове право

Питання для самостійного опрацювання

1. Правове регулювання розлучення з іноземцями за законодавством України та закордонних країн.
2. Питання аліментних зобов'язань у міжнародному приватному праві.
3. Встановлення опіки та піклування в міжнародному приватному праві.
4. Питання спадкування в міжнародних договорах.

Питання для самоконтролю

1. Яке право застосовується при укладанні шлюбів українських громадян з іноземцями на території України?
2. Що розуміється під консульськими шлюбами?
3. Які правила, що стосуються розірвання шлюбів, встановлені в договорах про правову допомогу між Україною та іншими країнами?
4. Чи визнається в Україні розірвання шлюбу, здійснене за кордоном?
5. Право якої країни застосовується до відносин батьків і дітей?
6. Яке законодавство повинне застосовуватися при спадкуванні на підставі колізійних норм українського законодавства?
7. Які колізійні норми з питань спадкування містяться в договорах про правову допомогу, укладених з іншими країнами?
8. Як у міжнародному приватному праві вирішуються питання, що стосуються відумерлого майна?

Теми рефератів

1. Колізійні питання родини, шлюбу в міжнародному приватному праві.
2. Спадкування в міжнародному приватному праві.
3. Становище іноземних громадян при успадкуванні на території України.

Література [5; 7; 35–37; 40; 46–48; 50; 55–59; 61; 62; 64; 66; 77–82; 92; 93]

Тема 13. Розгляд спорів у судовому порядку. Нотаріальні дії

Питання для самостійного опрацювання

1. Встановлення міжнародної підсудності.
2. Питання підсудності в міжнародних договорах.
3. Міжнародна підсудність та судовий імунітет.
4. Надання правової допомоги за національним правом різних країн світу.
5. Надання правової допомоги за міжнародними договорами.
6. Визнання та виконання судових рішень за законодавством і міжнародними договорами України.
7. Конвенція ООН, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів (05.10.1961 р.).

Питання для самоконтролю

1. Які процесуальні права надаються іноземним громадянам і іноземним юридичним особам на території України?
2. Які види підсудності існують у міжнародному приватному праві?
3. Яке значення має колізійний принцип *lex fori*?
4. Які багатосторонні угоди в сфері цивільного процесу укладені між країнами СНД?
5. Який порядок передбачений договорами про правову допомогу для виконання судових доручень?
6. Який порядок встановлено законодавством України для виконання рішень іноземних судів?
7. Процесуальний статус іноземної держави.

Теми рефератів

1. Статус іноземних громадян у цивільному процесі.
2. Процесуальний статус іноземної держави.
3. Визначення міжнародної підсудності спорів у нормативно-правових актах України.
4. Питання визнання та виконання іноземних судових рішень.
5. Нотаріальні дії в міжнародному приватному праві.

Література [3; 4; 12; 39–42; 50; 55–62; 64; 92; 93]

Тема 14. Розгляд спорів у арбітражному порядку

Питання для самостійного опрацювання

1. Правове регулювання діяльності міжнародного комерційного арбітражу на території України.
2. Правове регулювання діяльності міжнародного комерційного арбітражу за законодавством різних країн світу.
3. Вимоги до арбітражної угоди.
4. Арбітражний розгляд інвестиційних спорів.
5. Європейська конвенція про зовнішньоторговельний арбітраж 1961 р.
6. Угода (1992 р.) про порядок вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності (СНД).
7. Конвенція про врегулювання інвестиційних спорів між державами та особами інших держав (1965 р.).
8. Нью-Йоркська конвенція про визнання та приведення у виконання іноземних арбітражних рішень (1958 р.).

Питання для самоконтролю

1. Які існують правові засади третейського судочинства?
2. Які справи може розглядати арбітражний суд при МТП України?
3. Які контрольні функції виконує АС при МТП при арбітражному розгляді справ?
4. Який порядок розгляду справ у МКА в США?
5. Які справи може розглядати Арбітражний інститут Торгової палати в Стокгольмі?
6. Які види арбітражної угоди ви знаєте?
7. Які існують теорії юридичної природи арбітражної угоди?
8. Які вимоги до форми та змісту арбітражної угоди існують за законодавством України?
9. Які спори вважаються інвестиційними?

Теми рефератів

1. Міжнародно-правова регламентація постійно діючих міжнародних арбітражів.
2. Міжнародно-правова регламентація арбітражів ad hoc.
3. Правове регулювання міжнародного комерційного арбітражу в Австрії.

4. Арбітражне провадження в Україні.

Література [10; 11; 34; 41; 43–48; 50; 55; 61; 62; 64; 83; 92; 98]

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль I. Загальна частина міжнародного приватного права

1. У 1997 р. українська громадянка В., яка проживала в м. Нефтеюганськ (Росія), звернулася в Нефтеюганський міський суд з позовом про розірвання шлюбу зі своїм чоловіком В., що проживає в Івано-Франківську (Україна). Громадянин В. також є українським громадянином.

Питання:

- На яке законодавство і які норми міжнародних договорів, що діють у відносинах між Росією та Україною, повинен послатися суд у м. Нефтеюганськ, виносячи рішення про розірвання шлюбу?

2. Судноплавна компанія, зареєстрована у Великобританії (і має в цій країні своє місце перебування), уклала з пані Купер, англійською громадянкою з місцем проживання у Великобританії, трудовий договір, у якому передбачено, що вона працюватиме касиром на пароплавному поромі між англійським портом Шернес і нідерландським портом Фиссанген. Договір складено англійською мовою, підписано сторонами в Шернесі. У ньому обумовлено, що винагорода сплачуватиметься в англійських фунтах стерлінгах. Судно експлуатується суспільством — юридичною особою німецького права, ходить під німецьким прапором і зареєстроване в Гамбурзі (внесено до реєстру суден).

Договір з касиром достроково розривається. У самому договорі про розірвання нічого не говориться. Пані Купер позивається проти компанії в німецькому суді.

Питання:

- Яке право повинне бути застосоване щодо розірвання договору, оскільки в ньому положень про застосовне право не міститься?

(Панує погляд, що до трудових договорів слід застосовувати закон країни місця роботи).

- Що може розглядатися як країна місця роботи стосовно морського судна?
- Чи варто керуватися тим, що морське судно — це нібито “частина території держави”?
- Чи може розглядатися як право місця роботи право Нідерландів чи Англії?

3. Громадянин США, який проживав у Великобританії, незадовго до смерті зробив у Малазі (Іспанія) заповіт, складений відповідно до права його країни громадянства (штат Мериленд, США). За заповітом його нерухоме майно повинне перейти у спадщину братові чи синові останнього у випадку, якщо брат помре раніше.

Відповідно до цього заповіту нерухомість у Малазі повинна перейти до племінника померлого. Син заповідача звернувся в іспанський суд із клопотанням про визнання заповіту недійсним, однак у першій інстанції суд визнав заповіт дійсним.

В апеляційній інстанції суд застосував іспанське право на основі зворотного відсилання, оскільки право Великобританії відсилає до права країни місця перебування нерухомості, і визнав заповіт недійсним, тому що в ньому не передбачені законні спадкоємні права сина померлого (ст. 851 ЦК Іспанії).

У касаційному виробництві Верховний суд Іспанії відмовився застосувати зворотне відсилання і визнав дійсність заповіту, складеного відповідно до закону штату Мериленд.

Згідно зі ст. 12.11 ЦК Іспанії відсилання до іноземного права розуміється як відсилання до його матеріального права; якщо колізійна норма цього права відсилає до іспанського права, вона застосовується, якщо ж до права іншої держави — тоді не застосовується. У даному випадку спадкування за заповітом визначається правом доміцілью спадкодавця в момент його смерті.

Питання:

- Від органу якої держави залежить прийняття чи неприйняття зворотного відсилання?
- Як вирішується питання про застосування права держави з множинністю систем (наприклад, права США)?

4. Громадянка В. одружилася в період існування Радянського Союзу з громадянином Б. Шлюб зареєстровано у м. Харків. Через певний час подружжя переїхало в Грузію. В. є громадянкою Грузії, а Б. зберіг українське громадянство. Під час конфлікту в Абхазії Б. пропав безвісно. Громадянка В. і діти, які проживали разом з батьками в Грузії, хочуть, щоб Б. було визнано померлим. У Грузії Б. мав майно.

Питання:

- Чи існує міжнародний договір між Україною і Грузією, що регулює подібні питання?
- В заклад якої держави варто звертатися?
- Яке законодавство повинне застосовуватися у подібних випадках?

5. У ході розгляду суперечки між австрійською фірмою і українським акціонерним товариством відкритого типу в судових арбітражних органах виникло питання про визначення статусу іноземної особи. Позивач (австрійська фірма) вважав, що за відсутності угоди сторін суд має застосувати до кредитного договору право країни кредитора. Проте позивач не надав свідчень про свій правовий статус. Відповідач (українське акціонерне товариство відкритого типу) стверджував, що позивач не зареєстрований в Австрії як комерційне підприємство, а тому його посилання на австрійське право неспроможні.

Питання:

- Якими документами і відповідно до законодавства якої країни може бути підтверджено особистість іноземної особи?
- У якому законі України є положення з цього питання?
- У якому міжнародному договорі визначено, яка юридична особа повинна розглядатися як австрійська?

6. Американська компанія уклала в США контракт про продаж озброєння уряду держави А. Оскільки одержувач не оплатив рахунки з постачання озброєння, компанія позивалася проти уряду держави А. Контракт було укладено після того, як набув сили закон про імунітети іноземних держав 1976 р.

Питання:

- Чи буде держава А. користуватися імунітетом у судах США?

- Чи є закупівля озброєння з погляду американського закону дією de jure imperii чи дією de jure gestionis?
- Що означають ці терміни?
- У чому сутність теорії функціонального імунітету?

7. Американський турист Х. замовив через бюро радянської організації “Інтурист” у Нью-Йорку номер у московському готелі. Унаслідок пожежі в готелі туристу було заподіяно збиток. Х. позивався проти “Інтуриста”.

При розгляді справи в США постало запитання, чи можна тільки на підставі того, що номер було замовлено в Нью-Йорку, розглядати виникле зобов’язання з заподіяння шкоди як таке, що пов’язане зі здійсненням “комерційної активності” у США. У випадку позитивної відповіді на нього відповідно до закону про імунітети іноземних держав 1976 р. імунітет не буде визнано, коли підставою для позову є комерційна діяльність, здійснювана іноземною державою в США, відповідно до вживаного в законі виразу — повинен бути “істотний контакт” (substantial contact) зі США.

Питання:

- Чи можна розглядати діяльність бюро “Інтуриста” як діяльність держави?
- Чи можна обґрунтувати наявність “істотного контакту” з США у даному випадку?

Змістовий модуль II. Окремі питання особливої частини міжнародного приватного права

1. У травні 1993 р. українська організація (продавець) і фірма з місцезнаходженням на Кіпрі (покупець) уклали контракт, за яким продавець повинен був поставити покупцю двома партіями товар. Однак цього не сталося, контракт між сторонами було розірвано.

Покупець у своїй позовній заяві в МКАС вимагав стягнути з продавця суми неповерненої передоплати, відсотки за користування чужими грошима, відшкодування упущеної вигоди і штраф за прострочення постачання. Продавець заперечував проти вимог покупця і подав зустрічний позов.

У рішенні у справі арбітри, обґрунтовуючи вибір застосовного права, посилалися, зокрема, на те, що хоча контракт і не містить умови про застосовне право, сторони суперечки, як виявляється з позов-

них заяв по основному і зустрічному позовах, виходять із застосування до їх відносин за контрактом українського права.

Питання:

- Що розуміється в міжнародному приватному праві під принципом автономії волі сторін ?
- Де цей принцип сформульовано у чинному українському законодавстві?
- Чи встановлює українське законодавство будь-які прямі обмеження автономії волі сторін?
- Яким чином сторони можуть зафіксувати зроблений ними вибір права?
- Чи потрібно, щоб про цей вибір обов'язково було записано у контракті чи він повинен бути визначений у якийсь інший спосіб?
- У якому обсязі (з яких питань) підлягає застосуванню право, обране сторонами?
- Які вимоги повинні ставитися до угоди сторін про застосовне право?
- Чим відрізняються вимоги, пропоновані до угоди про застосовне право, від вимог, пропонованих до арбітражної угоди (арбітражного застереження)?
- Як варто підходити до питання про форму угоди про застосовне право?
- Як на цю угоду, що міститься в договорі, може вплинути визнання недійсним усього договору?
- У наведеному вище випадку посилання на право, що на думку сторін підлягає застосуванню, містилися в письмових матеріалах справи (у позовній заяві і в зустрічному позові). Чи можуть сторони дати згоду щодо застосовного права в усній формі під час слухання справи в МКАС?

2. Українське державне унітарне підприємство уклало контракт про продаж озброєння організації держави І. У контракт було включено так зване “реекспортне застереження”, відповідно до якого іноземна організація зобов'язалася використовувати експортовану з України продукцію військового призначення тільки в заявлених цілях

і не допускати її реекспорту чи передавати третім країнам без згоди України.

Питання:

- Чим пояснюється включення такої умови до контракту?
- У яких межах зберігається дія принципу диспозитивності в контрактах про постачання продукції військового призначення?

3. Нідерландський музей уклав з німецькою організацією (фондом) договір про обмін однієї з картин пензля Рубенса на автопортрет Лукаса Кранаха. Договір складений англійською мовою, причому в ньому застосовуються специфічні саме для англійського права терміни права купівлі-продажу товарів. Переговори в основному відбувалися в Нідерландах, де і було підписано текст договору. Прямо вираженої умови про застосування права в договорі немає.

Питання:

- Яке право підлягає застосуванню за договором міни?
- Чи може в даному випадку бути встановлена характерна дія, про яку говорить швейцарське законодавство, у випадку розгляду суперечки про цей договір міни у Швейцарії?
- Які обставини, що свідчать про мовчазний (який мається на увазі) вибір англійського права сторонами, можуть мати значення у даному випадку?
- Яким шляхом варто рекомендувати йти сторонам при укладанні договорів для запобігання спорів у майбутньому про право, що належить застосувати у їх стосунках?

4. Гамбурзька фірма продала лондонській торговій фірмі 1000 т олії. У договорі міститься умова про застосування німецького права і встановлена підсудність німецькому суду. У ряді умов у договорі міститься посилання на норми Німецького цивільного укладення, що передбачають відповідальність продавця за недоліки проданого товару.

Коли суперечка розглядалася в суді в Гамбурзі, англійська фірма заявила, що до договору слід застосувати Віденську конвенцію 1980 р.

Питання:

- Як повинен суд у Гамбурзі вирішити питання про право, що підлягає застосуванню, якщо виходити тільки зі ст. 28 Вступного закону до НЦУ, що передбачає вибір права сторонам, що ними і було зроблено?
- Чи може в цьому випадку відсилання до німецького права означати саме по собі відсилання до Віденської конвенції, оскільки вона розглядається у випадках такого роду як частина внутрішнього права?
- Яке значення може мати та обставина, що сторони в договорі не тільки вибрали право, а й послалися на конкретні статті німецького законодавства?
- Чи може розглядатися таке посилання, як мовчазна згода на виключення застосування Віденської конвенції?

5. Англійська компанія уклала ряд договорів у рамках довгострокової програми з однією з неєвропейських держав. У цих договорах не було умови про право, що підлягає застосуванню до них. Замість цього в більшості договорів містилося положення про те, що у випадку спорів будуть застосовуватися “принципи природної справедливості” (“principles of natural justice”).

Влітку 1995 р. арбітраж Міжнародної торговельної палати в Парижі в частковому рішенні у суперечці між сторонами дійшов висновку про те, що Принципи УНІДРУА є найбільш доречним вираженням загальних правил і тому підлягають застосуванню, попри те, що договори були укладені більш ніж за 15 років до прийняття Принципів. При цьому арбітри, дослідивши наміри сторін, дійшли висновку, що сторони хотіли цілком виключити можливість застосування національного права кожної зі сторін. Це обґрунтовувалось, зокрема, тим, що однією з договірних сторін у Договорі виступала держава.

Питання:

- Яка юридична природа Принципів УНІДРУА?
- У яких випадках вони підлягають застосуванню і як можуть використовуватися?

6. Французька щоденна газета має Web-сторінку в Інтернеті (World Wide Web – WWW), яку можуть використовувати всі комп'ютери світу, що мають доступ до Інтернету. На тій сторінці в Інтернеті газе-

та повідомила про виступ популярної російської естрадної співачки П. у Парижі. Текст повідомлення було складено французькою мовою. Співачка, яку ознайомили з текстом, вважає, що їй заподіяно моральні збитки, оскільки в повідомленні містилися відомості, що не від-
повідають дійсності і ганьблять її честь і достоїнство.

Питання:

- Чи може співачка, що проживає в Москві, подавати позов про відшкодування шкоди в російському суді?
- Право якої країни може бути застосоване у випадку розгляду такого позову?

7. Відомий твір А. Солженіцина “Август чотирнадцятого” спочатку поширювався каналами так званого “самвидаву” (перепишувався чи передруковувався на машинці і передавався з рук у руки). Уперше твір було видано у Франції російською і французькою мовами, потім в інших країнах.

Спори між західними видавцями стали предметом розгляду (1972 р.) Вищого суду (High Court of Justice) Великобританії, у 1975 р. – Верховного суду ФРН. Обидва визнали країною першої публікації Францію, що є країною-учасницею Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (членом Бернського союзу).

Питання:

- Що розуміється, відповідно до Бернської конвенції, під “випущеними у світ творами” (зверніть увагу на п. 3 ст. 3 Бернської конвенції)?
- Як вирішується це питання в ст. VI Всесвітньої конвенції про авторське право?
- Чи поширюється дія Бернської конвенції на твори авторів, які не є громадянами однієї з країн Бернського союзу?
- Які умови для надання такої охорони встановлює Бернська конвенція?

8. У російському науково-дослідному інституті сталі (НДІ сталі) було розроблено систему динамічного захисту танків. Були подані заявки й отримані патенти в 12 країнах, у тому числі в Україні та Па-

кистані. Харківський завод ім. Малишева поставляє танк Т80УД у Пакистан саме з цією системою захисту.

З приводу цього між НДІ сталі і заводом-виготовлювачем у Харкові виникла суперечка, що розглядалася в порядку арбітражного розгляду у Швейцарії.

Питання:

- Чи може постачальник виробу поставляти танки в Пакистан без дозволу патентовласника?
- У якому договорі (договорах) і між ким може бути урегульоване питання про права розроблювача системи захисту танків?

9. Відомий радянський композитор П. під час тривалого перебування за кордоном у 20-х роках одружився з іспанською громадянкою М. Шлюб укладено за релігійним обрядом у державі, що визнавала релігійну форму шлюбу. У державних органах шлюб не реєструвався. Потім П. повернувся в Радянський Союз і одружився з громадянкою Л.

Після смерті композитора виникла суперечка про те, хто повинен успадковувати гонорари за виконання його музичних творів у різних країнах світу (в Іспанії і деяких інших країнах термін охорони його добутоків закінчується 31 грудня 2033 р.).

Питання:

- Чи варто визнати другий шлюб композитора з Л. недійсним?
- Чи допускалося визнання шлюбів, укладених за кордоном між радянськими й іноземними громадянами, з погляду застосування правил про форму шлюбу (ст. 32 Основ законодавства про шлюб і родину Союзу РСР і союзних республік 1968 р.) дійсними?
- Чи маються відмінності в підході до цього питання між ст. 158 СК України і ст. 32 Основ законодавства про шлюб і родину 1968 р. (і відповідних статей кодексів колишніх союзних республік), відповідно до якого, якщо “шлюби радянських громадян з іноземними громадянами укладені поза межами СРСР із дотриманням форми шлюбу, установлені законом місця його здійснення, ці шлюби визнаються дійсними в СРСР, якщо до визнання немає перешкод, що випливають зі статей 10 і 15 дійсних Основ”?

10. У державі Х. було здійснено конкурсне провадження щодо юридичної особи, до складу майна якої входило також майно на території України. Ця фірма мала представництво в Києві та інше майно.

Відповідно до законодавства держави Х. фірму було оголошено банкрутом. У жовтні 1998 р. відбулося рішення суду цієї іноземної держави про банкрутство і все її майно, у тому числі й те, що знаходиться на території України, було включено в конкурсну масу.

Між державою Х. і Україною не було укладено міжнародного договору, що передбачає взаємне визнання і виконання судових рішень.

Питання:

- Чи може бути за відсутності загального договору про визнання і виконання судових рішень (наприклад, договору про правову допомогу) за вимогою іноземного кредитора звернене стягнення на майно в Україні?
- Якщо може, то на яких умовах?
- Чи можуть бути задоволені в Україні в цьому випадку вимоги українських кредиторів, які не заявили про свої вимоги?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Конституція України*. — К., 1996.
2. *Цивільний кодекс України*. — К., 2003.
3. *Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р.*
4. *Господарсько-процесуальний Кодекс України*. — К., 2002.
5. *Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р.*
6. *Кодекс торговельного мореплавства від 23.05.1995 р.*
7. *Закон України “Про міжнародне приватне право” від 23.06.2005 р.*
8. *Закон України “Про авторське право та суміжні права” від 23.12.1993 р.*
9. *Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” (1992 р.)*.
10. *Закон України “Про міжнародний комерційний арбітраж” від 24.02.1994 р.*
11. *Положення про Морську арбітражну комісію при Торгово-промисловій палаті України від 24.02.1994 р.*
12. *Закон України “Про нотаріат”*.

13. *Закон України* “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” від 15.12.1993 р.
14. *Закон України* “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15.12.1993 р.
15. *Закон України* “Про охорону прав на промислові зразки” від 15.12.1993 р.
16. *Закон України* “Про правовий статус іноземців” від 04.02.1994 р.
17. *Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України № 201 від 06.09.01: Про затв. Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів).*
18. *Кодекс Бустаманте* (1928 р.).
19. *Європейська конвенція про облаштування і підприємництво* 1995 р.
20. *Договір про співробітництво в галузі зовнішньоекономічної діяльності (СНД)* 1992 р.
21. *Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів* 1974 р.
22. *Конвенція про право, яке застосовується до міжнародної купівлі-продажу товарів* (1955 р.).
23. *Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу* 1980 р.
24. *Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати* (редакція 2000 р.).
25. *Угода про загальні умови поставки товарів між організаціями держав-учасниць СНД* (1992 р.).
26. *Угода про міжнародне пряме змішане залізнично-водне вантажне сполучення (МЗВС)* 1959 р.
27. *Конвенція ООН про морське перевезення вантажів* 1978 р.
28. *Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів* 1980 р.
29. *Конвенція про цивільну відповідальність за шкоду, спричинену при перевезенні небезпечних вантажів автомобільним, залізничним і внутрішнім водним транспортом* (1990 р.).
30. *Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків* 1891 р.
31. *Всесвітня конвенція про авторське право* 1952 р.
32. *Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів* 1971 р.

33. *Угода* про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав (СНД) 1993 р.
34. *Конвенція* про врегулювання інвестиційних спорів між державами і громадянами інших країн (1965 р.).
35. *Конвенція* про колізію законів, що стосуються форми спадкувальних розпоряджень 1961 р.
36. *Конвенція* про згоду вступу в шлюб, шлюбний вік і реєстрацію шлюбу 1962 р.
37. *Конвенція* про визнання розлучень і рішень про роздільне проживання подружжя 1970 р.
38. *Конвенція* про укладання і визнання дійсності шлюбів 1978 р.
39. *Конвенція* про отримання за кордоном доказів щодо цивільних і торгових справ 1970 р.
40. *Конвенція* про правову допомогу і правовідносини щодо цивільних, сімейних і кримінальних справ 1993 р.
41. *Конвенція*, яка відміняє вимогу щодо легалізації іноземних офіційних документів (1961 р.).
42. *Конвенція* з питань цивільного процесу 1954 р.
43. *Конвенція* про визнання і приведення у виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р.
44. *Європейська конвенція* про зовнішньоторговий арбітраж 1961 р.
45. *Регламент* Арбітражного інституту торгової палати м. Стокгольма 1988 р.
46. *Ануфриева Л. П.* Международное частное право. — М., 2000.
47. *Богуславский М. М.* Международное частное право: Учебник. — 4-е изд., перераб. и доп. — М., 2002.
48. *Гаврилов В. В.* Международное частное право. — М., 2000.
49. *Жильцов А. Н., Муранов А. И.* Национальные кодификации в современном международном частном праве. Тенденции и противоречия в его развитии на пороге третьего тысячелетия // Международ. частное право: Иностранное законодательство. — М., 2001.
50. *Звеков В. П.* Международное частное право: Курс лекций. — М., 1999.
51. *Інтелектуальна власність в Україні: правові засади і практика:* Наук.-практ. вид.: У 4 т. / За заг. ред. А. Д. Святоцького. — К., 1999.
52. *Інтелектуальная собственность: современные правовые проблемы.* — М., 1998.

53. *К вопросу об обходе закона* // Москов. журн. международ. права. — 1997. — № 3.
54. *Комаров А. С. Ответственность в коммерческом обороте.* — М., 1991.
55. *Луниц Л. А., Марышева Н. И., Садиков О. Н. Международное частное право.* — М., 1984.
56. *Международное частное право: Иностранное законодательство* / Предисл. А. Л. Маковского; Сост. и науч. ред. А. Н. Жильцов, А. И. Муранов. — М., 2001.
57. *Международное частное право: Сб. док.* / Сост. К. А. Бекяшев, А. Г. Ходаков. — М., 1997.
58. *Международное частное право: Современные проблемы.* — Кн. 1–2 / Отв. ред. М. М. Богуславский. — М., 1993.
59. *Международное частное право: Учебник* / Под ред. К. Г. Дмитриевой. — М., 2000.
60. *Нешатаева Т. Н. Международный гражданский процесс: Учеб. пособие.* — М., 2001.
61. *Попов А. Л. Международное частное право.* — Харьков, 1999.
62. *Скаридов А. С. Международное частное право: Учеб. пособие.* — 3-е изд. — СПб., 2000.
63. *Тихомиров Ю. А. Колизионное право.* — М., 2000.
64. *Фединяк Г. С., Фединяк Л. С. Міжнародне приватне право: Навч. посіб.* — К., 2000.

Додаткова

65. *Постанова Кабінету Міністрів України Про навчання іноземних громадян в Україні від 26.02.93 № 136.*
66. *Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Порядку ведення обліку дітей, які можуть бути усиновлені, осіб, які бажають усиновити дитину, та здійснення нагляду за дотриманням прав дітей після усиновлення від 28.08.03. № 1377.*
67. *Постанова Кабінету Міністрів України Про порядок реєстрації філіалів, відділень та інших структурних осередків (громадських неурядових) організацій зарубіжних країн в Україні від 26.02.93 № 145.*
68. *Постанова Кабінету Міністрів України Про правила в'їзду іноземців в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію від 29.12.95 № 1074.*

69. *Наказ* Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України Про затвердження інструкції про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні від 18.01.96 № 30.
70. *Угода* про створення зони вільної торгівлі (СНД) 1994 р.
71. *Угода* про загальні умови виконання міжнародних пасажирських перевезень автобусами 1970 р.
72. *Конвенція* про договір міжнародних перевезень вантажів (КДПВ) 1978 р.
73. *Міжнародна конвенція* про морські застави та іпотеки 1993 р.
74. *Конвенція*, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності (1967 р.).
75. *Євразійська патентна конвенція* 1994 р.
76. *Конвенція* про міжнародне право спростування 1953 р.
77. *Конвенція* про юрисдикцію, право, що застосовується, і визнання рішень про всиновлення 1965 р.
78. *Конвенція* про право, що застосовується до аліментних зобов'язань (1973 р.).
79. *Конвенція* про право, що застосовується до режиму власності подружжя (1978 р.).
80. *Конвенція* про захист дітей і співробітництво щодо іноземного усиновлення 1993 р.
81. *Угода* про гарантії прав громадян в галузі виплати соціальної допомоги, компенсаційних виплат сім'ям з дітьми і аліментів (СНД) 1994 р.
82. *Європейська конвенція* про репатріацію неповнолітніх 1970 р.
83. *Угода* про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності (СНД), 1992 р.
84. *Бардина М. О* праве, применимом к договорным обязательствам в ЕС // Хоз-во и право. — 1997. — № 4.
85. *Басистый Б. А.* Реформа системы международного частного права в Италии // Юрид. мир. — 1998. — № 2.
86. *Белов А. П.* Иммунитет государства от иностранной юрисдикции // Право и экономика. — 1997. — № 3.
87. *Белов А. П.* Международное предпринимательское право. — М., 2001.
88. *Вилкова Н. Г.* Методы унификации права международных экономических контрактов // Государство и право. — 1998. — № 7.

89. *Кабатова В. А.* Деликты в международном частном праве // Государство и право. — 1992. — № 9.
90. *Кукин А.* Принципы УНИДРУА и процедура заключения международных коммерческих договоров // Законодательство и экономика. — 1999. — №11.
91. *Кулагин М. И.* Предпринимательство и право: опыт Запада. — М., 1992.
92. *Луниц Л. А.* Курс международного частного права. — М., 1973.
93. *Международное частное право: Учебник / Под ред. Н. И. Марышевой.* — М., 2000.
94. *Монастырский Ю. З.* Понятие “ordre public” в международном частном праве // Рос. ежегодник междуна. права. — СПб., 1996-1997.
95. *Подшибихин Л., Леонтьев К.* Бернская конвенция и проблемы ретроохраны // Интеллект. собственность. Авторское право и смежные права. — 2000. — № 4.
96. *Родриго З.* Авторское право и права издателей в электронных изданиях // Бюл. по автор. праву. — 1997. — № 3.
97. *Хачатурян А. Г.* Унификация коллизионных норм в международном частном праве. — К., 1993.
98. *Цират А. І.* Міжнародний комерційний арбітраж. — К., 2002.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Форми самостійної роботи студентів з дисципліни “Міжнародне приватне право”	5
Тематичний план дисципліни “Міжнародне приватне право”	8
Зміст дисципліни “Міжнародне приватне право”	10
Завдання для самостійної роботи студентів.....	24
Список літератури	34

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп’ютерне верстання *О. А. Залужна*

Зам. № ВКЦ-3862

Підп. до друку 22.03.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний.

Умов.-друк. арк. 2,32. Обл.-вид. арк. 2,16. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*